

Pokušaji stvaranja pozitivne sustavne teorije nerijetko su završavali u iskrivljenjima (Strawson kao primjer takvog interpretiranja uzima filozofiju René Descartesa), a što potvrđuje da je »tendencija intelektualnom imperijalizmu sa strane i u ime različitih disciplina« na neki način pokretač razvoja.

Zato Strawson ističe sposobnost da se uvidi kako je određena situacija ili individua, na koju nailazimo u zamjećivanju, određene općenite vrste ili takve da posjeduje određeni općeniti značaj. Ta je sposobnost temeljna za jezično razumijevanje i temeljna za znanje. Naime, postoji povezanost logičke distinkcije između referiranja i prediciranja i ontološke distinkcije između prostorno-vremenskih individua koje Strawson naziva pojedinačnostima, te općih pojmova i relacija koje tvore upravo te pojedinačnosti. »Obvezni smo na vjerovanje u postojanje upravo onih stvari koje u apsolutnom smislu moramo smatrati kao predmete referiranja želimo li biti u stanju da izrazimo svoja vjerovanja«, piše Strawson. Analiza, čiji su predmeti »najopćenitiji i prožimajući pojmovi« i tipovi stvari koje priznaje naša pojmovna shema, treba se provoditi razmišljanjem i bez pozivanja na znanost, a rezultat neće biti revizija, već opis pojmovne sheme. Važno je istaknuti da Strawson pojmovima shvaća »entitete u svijetu« tako da je ideja »pojmovne analize« okrenuta svijetu, a ne spoznavatelju, o čemu posebno govori u poglavlju o klasičnom empirizmu i raspravi o »vezi između naših pojmova predmeta i naše svijesti o mogućnostima djelovanja što ih oni nude«.

Analiza pojmova i općenitosti koja pojmove čini »imunim na pobijanje« ima za Strawsona prednost pred izravnom analizom stvari. Premda se može steći dojam da se Strawson zatvara pred rezultatima znanosti, njegova filozofija jezika, poznata kao »teorija komunikacijske namjere« koja se bitno razlikuje od danas

popularnog shvaćanja komunikacije kao prenošenja neke informacije, pokazuje ograničenost formalnog i »bez iskustva praznog« analiziranja pojmova, a konkretno kad je posrijedi jezik, o »nesvodljivosti jezične djelatnosti na lance zaključivanja«. Nema sumnje da će za filozofa laika ili profesionalca biti izazov pročitati djelo Petera F. Strawsona.

Martina NOVAK

Nigel Warburton, *Filozofija. Osnove*, (s engl. preveo Mladen Klepac), Zagreb: KruZak 1999., 156 str.

Autor ovog udžbenika predaje filozofiju na *Open University* u Londonu. Napisao je nekoliko knjiga, među kojima su i *Thinking from A to Z*, te *Philosophy: The Classics*.

Pristup koji je upotrijebljen u knjizi stavlja naglasak na posebna filozofska pitanja, a ne na povijest filozofije, s nakom da potakne čitatelja na promišljanje o odgovorima. Ukoliko netko »njeguje« površno čitanje, bit će mu potrebno prilagoditi se ulozi aktivnog čitatelja, jer pisac navodi da se ova knjiga »ne bi smjela čitati pasivno« (str. 17). Naime, iako u osnovnom prikazu filozofije čitatelj traži odgovore, ono što dobiva često su – pitanja. Čini se da je to iskrena metoda za upoznavanje (neupućenog) čitatelja s onim »što filozofi čine« (str. 13).

U sedam poglavlja razmatraju se pitanja Božje opstojnosti, etike, politike, teorije spoznaje, znanosti, filozofije duha i umjetnosti. Autor suočava čitatelja s problemima koji proizlaze iz navedenih tema te iznosi prikaz najčešćih odgovora. Nakon pojedinog odgovora slijedi kritika navedenog stava, koja teži istaknuti nedostatke takvog gledišta. Različitim protuargumentima čitatelj biva izazvan da učvrsti

vlastiti stav, biva »provociran« i u toj provokaciji kao da autor ostaje neutralan – nije lako opaziti slaže li se autor s protuarumentima ili ih iznosi samo radi informacije. S obzirom na provokativan ton kritikâ različitih pravaca, navodi čitatelja da se vraća na pojedine dijelove poglavlja, kao da mu je nakana bila što duže zadržati čitatelja u razmišljanju.

Iako je sažeto iznošenje argumenata glavna značajka knjige, očekivalo bi se da autor pojedinih mišljenja neće biti zanezaren. Tako se u prvom poglavlju ne navodi ime onoga koji kritizira Anselmov argument za opstojnost Božju (usp. str. 27) niti se u četvrtom poglavlju smatra bitnim navesti ime onoga koji je iznio problematiku »mozga u staklenci« (usp. str. 91s). Zatim, čini se da se neki ne bi složili da je kršćanska etika, poput Kantove, deontološka.

Potrebno je primijetiti da je pisac nastojao jezik knjige učiniti pristupačnim, ali kako sam kaže »nekome tko nikada nije proučavao filozofiju neki su pojmovi teži od nekih drugih« (str. 18). Ako bi za određene čitatelje i bilo potrebno dalje objašnjenje pojedinih pitanja, tada će literatura predložena nakon svakog poglavlja zasigurno biti od velike pomoći. Uz to, zaključci na kraju poglavlja čine odgovarajući most među raspravljanim temama.

Teško je ocijeniti treba li neuvrštavanje logike smatrati nedostatkom, no Nigel Warburton unaprijed odgovara na moguće kritike ističući da je logika »prestručno područje« za knjigu »ove dužine i stila« (str. 18).

Čini se da će čitatelj ovog udžbenika, ukoliko odluči aktivno proučavati njegov sadržaj, naići ne samo na mnogo teoretskih podataka nego i na poticaj za preispitivanje stvarnosti. A upravo je to jedan od razloga, kako kaže autor, zbog kojih bi trebalo proučavati filozofiju.

Iva BERANEK

E. Barbarić, K. Knezović, V. Kustura (ur.), *Teološki aspekti Božjeg očinstva u životu i djelu Marije Propetog Isusa Petković*. IV. znanstveni skup o Službenici Božjoj Mariji Propetog Isusa Petković u Zagrebu, 5. i 6. studenog 1999., Zagreb: Družba Kćeri milosrđa 2000., 200 str.

Družba Kćeri milosrđa, izvorno hrvatska redovnička zajednica, nastala u Blatu na otoku Korčuli 1920. godine, kao početak proslave 80. obljetnice postojanja i djelovanja organizirala je IV. znanstveni skup o svojoj utemeljiteljici Majci Mariji Propetog Isusa Petković, Službenici Božjoj za koju se vodi postupak za proglašenje blaženom i svetom. Ovime su se sestre ove milosrdne družbe uključile i u proslavu Velikoga jubileja 2000. godine od utjelovljenja Isusa Krista kojega one u svojoj karizmi prepoznaju u siromašnoj i napuštenoj djeci, siromasima, bolesnicima i drugim potrebnicima – svima onima za koje im je upravo njihov božanski Zaručnik zajamčio da će ih uvijek biti u ovoj suznoj dolini. Upravo se pod tim vidikom i promišljala karizma njihove družbe, posebice otjelovljena u Majci Utemeljiteljici, što je devet predavača sročilo u zajedničkoj temi: *Teološki aspekti Božjega očinstva u životu i djelu Marije Propetog Isusa Petković*.

I ovaj IV. znanstveni skup održan u Zagrebu 5. i 6. studenog 1999., kao i tri prethodna (u Rimu g. 1986. i g. 1991. te u Zagrebu 1996. godine), posvjedočio je da je Majka Marija zahvalan izvor znanstvenoga ali i vjerničkoga proučavanja, koja je kao vrsna žena svoga vremena bila pronicava duha koji i danas nadahnjuje mnoge djevojke i žene da je slijede u njezinu predanju Kristu i sluzenju bratu čovjeku. Više od 450 današnjih sestara i puno više onih koje su protjecale ovom družbom tijekom 80 godina, često i same izložene preranim umiranjima zbog rada s bolesnicima oboljelima od različitih zaraznih